

Nr 20.

Av herrar **Lundgren** i Björna och **Molin** i Dombäcksmark, om
*ändringar i 9, 12 och 39 §§ förordningen om kyrko-
stämma samt kyrkoråd och skolråd.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 185 vid 1913 års riksdag föreslås en del åtgärder till underlättande av deltagandet i kommunala avgöranden. Dessa åtgärder avse dels *tiden* för kommunalstämmors hållande, dels *sättet* för desammas fullgörande.

Vid behandlingen av detta ärende inom statsrådet anförde departementschefen, statsrådet Schotte, bland annat följande:

I. *Beträffande tiden för kommunalstämmors hållande.*

»Ett nödvändigt villkor för att den kommunala självstyrelsen skall väl fylla sitt ändamål är naturligen, att kommunernas röstberättigade medlemmar i största möjliga utsträckning deltaga i de kommunala ärendenas avgörande. Så är emellertid icke förhållandet särskilt i kommunerna på landet inom stora delar av riket. Detta är dock ej alltid beroende på bristande intresse hos de röstägande utan ofta å de stora svårigheter, som för många bland dem äro förknippade med inställelse å de kommunala sammankomsterna.

Över allt inom kommunerna finnas bland de röstägande grupper av personer, vilka icke utan mer eller mindre kännbar uppoffring kunna för allmänna angelägenheter använda delar av sin arbetstid, och åtskilliga av dem äro beroende av husbönder och arbetsgivare. Kommunalstämmornas

utsättande till sökendagar medför för sådana röstberättigade svårighet, understundom hinder, för inställelse å desamma. I åtskilliga kommuner hava därför kommunalstämmorna, i synnerhet under senare år, plägat utsättas å sön- och helgdagar men har i andra kommuner så ej skett, även om skälig hänsyn till de röstberättigades intresse kunnat föranleda därtill.

Den med inställelse å kommunalstämmorna förbundna tidsförlusten och kostnaden blir i vidsträckta kommuner för avlägset boende röstgäande betydande. Särskilt i de norra länen finnas kommuner med sådan utsträckning och med så ogynnsamma kommunikationsförhållanden, att det för innevanarna i desammas avlägsnare delar t. o. m. är omöjligt att infinna sig å de kommunala sammankomsterna, om ej tiderna för dessa väljas med särskild omtanke — — —

Därest emellertid bestämmelser införas, varigenom säkerhet såvitt möjligt erhålles för, att kommunalstämmorna utsättas å för flertalet röstberättigade lämpliga tider, samt att stämmorna kungöras i sådan ordning, att de röstberättigade erhålla kunskap om desamma i så god tid att de kunna infinna sig, skulle ej endast i landskommunerna i allmänhet de röstberättigades deltagande i kommunala avgöranden underlättas, utan för visso, såsom jämväl åtskilliga länsstyrelser i sina avgivna yttranden framhållit, en väsentlig förbättring kunna vinnas även i fråga om de särskilda missförhållanden, som må vara inom kommuner av större utsträckning eller eljest säregen beskaffenhet.

De ordinarie kommunalstämmorna äro som bekant tre och skola årligen hållas, en under senare hälften av mars månad, en i oktober och en i december månad. Inom nämnda tider bestämmes dagen av kommunalstämmans ordförande, vilken även utsätter dag för de extra stämmorna.

Av de i ärendet avgivna yttrandena iuhämtas, att för närvarande i ett stort antal kommuner stämmorna i regel hållas å sön- eller helgdagar. Uppenbart är att härigenom befordras ett allmännare deltagande i de kommunala avgörandena, då ju ett stort antal röstberättigade, vilka icke utan svårighet kunna för de kommunala angelägenheterna förfoga över sin arbetstid, lätteligen kunna å sön- eller helgdagar besöka stämmorna. Att med vederbörlig hänsyn till de i olika delar av vårt land rådande vitt skilda förhållanden i lag fixera de ordinarie kommunalstämmornas hållande till *vissa* sön- eller helgdagar inom stadgade tidsperioder, möter emellertid ej ringa svårigheter.

På sätt länsstyrelsen i Norrbottens län framhållit, äro ej alltid förhållandena ens inom samma län så likartade, att med fördel vissa för

länets kommuner gemensamma stämmodagar kunna fastslås. Tiderna måste för varje kommun bestämmas med hänsyn till inom densamma rådande förhållanden.

En *ovillkorlig* föreskrift om de ordinarie kommunalstämmornas hållande å sön- eller helgdag skulle visserligen ganska väl fylla det ändamål man här vill vinna.

Emellertid måste beaktas att hänsyn härvidlag bör tagas till deras åsikter, som finna det mindre tillbörligt eller stötande att under söndag deltaga i kommunalstämma, och att, där den allmänna åskådningen är sådan, en föreskrift av nyss antydd beskaffenhet kunde komma att verka motsatsen till vad som åsyftas eller ett allmänt deltagande i kommunens angelägenheter. Jag anser mig därför i förevarande hänseende icke böra föreslå, att man går längre, än att åt de röstberättigade inom kommunerna må överlämnas att själva bestämma, huruvida de ordinarie stämmorna skola hållas å sön- och helgdagar eller icke.

Trygghet för att stämmorna komma att utsättas å de med hänsyn till ortsförhållandena lämpligaste tider vinnas i fråga om kommuner med större utsträckning emellertid ej genom en föreskrift allenast, att de röstberättigade äga bestämma, att de ordinarie stämmorna skola hållas å sön- och helgdagar. Särskilt för de stora norrländska kommunernas del har framhållits dels hurusom på grund av de klimatiska förhållandena man under vissa tider på året endast med stora svårigheter kan taga sig fram på vägen och över vattendrag, under vilka tider en stor del av kommunens invånare äro urständsatta att infinna sig å stämmor, dels ock att ett flitigare deltagande från de fjärrboendes sida i de kommunala avgörandena ej kan vinnas, såvida icke stämmorna förläggas till tider, då befolkningen i andra ärenden, t. ex. för att besöka marknaden eller fira s. k. kyrkhelger, beger sig till kommunernas huvudorter. För dessa synpunkters behöriga beaktande torde det böra inrymmas de röstägande befogenhet att, därest de anse nödigt, bestämma å vilka dagar de ordinarie kommunalstämmorna skola hållas. Beslutanderätten härutinnan torde dock böra begränsas med hänsyn till de i lag bestämda tider med undantag för kommunen, där vissa tider naturförhållandena göra ett strängt fasthållande vid nuvarande bestämmelser otjänligt och i fråga om vilka av berörda förhållanden påkallade jämkningar böra medgivas, så att åtminstone mars- och oktoberstämmorna må kunna hållas viss tid, före eller efter den i lag eljest fastställda. En dylik undantagsställning synes dock böra begränsas till de fyra nordligaste länen. Med hänsyn särskilt till vikten av att kommunens stat

varder fastställd å sådan tid, att debiteringsarbetet ej försenas, kan dock tiden för sist berörda stämmor icke avvika alltför mycket från den hittills bestämda. En längre tid än 14 dagar före eller efter den i lag eljes stadgade tid synes näppeligen tillräddlig. En sådan utsträckning bör också kunna anses tillräddlig, för att i förhållande till naturomständigheterna lämpliga tider för berörda kommunalstämmor må kunna vinnas.

Beslut rörande tiderna för de ordinarie kommunalstämmornas hållande synes böra fattas å ordinarie kommunalstämma i december och avse följande kalenderår.

II. *Beträffande kommunalstämmornas kungörande.*

“Enligt gällande bestämmelser skall kungörelse om kommunalstämma uppläsas från predikstolen i kommunens kyrka fjorton dagar eller minst en vecka därförut. Därest brådskande ärende förekommer, kan kungörelse äga rum ännu kortare tid före stämman. Om kommunalstämman det beslutar, skall kungörelsen jämväl anslås inom kommunen eller införas i ortstidning.

På sätt Riksdagen anført, kan det under nuvarande förhållande givetvis ofta nog inträffa, att stämmors hållande blir otillräddligt eller kanske alldeles icke bekantgjort för invånarna i stora delar av kommunen, eller ock att kännedom om stämman erhålles så sent, att inställelse å densamma ej kan medhinnas.

För att en förbättring må kunna vinnas härutinnan, torde till en början böra föreskrivas, att kungörelse om kommunalstämma skall uppläsas i kommunens kyrka minst fjorton dagar före stämman, såvida fråga ej är om utlysande av stämman för ärende, som fordrar skyndsamt handläggning, då stämman må hållas jämväl efter kortare kungörelsetid. Å sådan stämman må dock beslut ej fattas om utgift eller erläggande av bidrag därtill.

Omfattar kommun jämväl annex- eller kapellförsamling eller finnes eljest inom kommunen annan kyrka än huvudkyrkan, bör, om gudstjänst därstädes hålles under kungörelsetid, kungörelse om stämman uppläsas i behörig ordning i samband med sådan gudstjänst. Om stämman är utsatt till dag, då gudstjänst hålles, bör kungörelsen uppläsas jämväl å dagen för stämman. Emellertid skulle det ej sällan vara omöjligt att till stämman erhålla bevis därom, att å stämmodagen kungörelsen blivit uppläst i andra inom kommunen befintliga kyrkor än huvudkyrkan, och kan därför ej lämpligen kungörelsens uppläsning därstädes å nämnda dag göras till vill-

kor för stämmans hållande. Detta torde dessutom icke vara behöfligt, då en uppläsning av kungörelsen därstädes å nämnda dag med hänsyn till det i regel betydande avståndet mellan sådan kyrka och platsen för stämmorna är av mindre betydelse.

Av utlåtandena i ärendet inhämtas, att i ett stort antal kommuner kungörelserna om kommunalstämma införs i en eller flera ortstidningar, varemot anslag av kungörelserna, såvitt upplysts, endast i ringare omfattning förekommer. Med tidningspressens stora spridning nu för tiden i landet torde införandet av underrättelse om kommunalstämma i tidning för visso vara det i regel säkraste medlet att sprida kännedomen om stämman. Sådant kungörande synes därför böra göras obligatoriskt. Däremot lär en föreskrift om anslag av kungörelsen å vissa platser inom kommunen dels i åtskilliga kommuner vara svår att efterleva, dels mångenstädes icke komma att medföra större praktisk nytta.

Jag anser mig därför böra föreslå den ändring i gällande bestämmelser, att tillkännagivande om tid och ort för kommunalstämma skall införas i ortstidning. Däremot torde en ovillkorlig föreskrift icke böra meddelas om intagande i nämnda tillkännagivande av underrättelse om överläggningsämne. I fråga om de ordinarie kommunalstämmorna är en sådan underrättelse i regel så till vida mindre erforderlig, som vissa viktiga ärenden, vilka å dessa förekomma, äro i lag bestämda. Det synes därför i sådant hänseende vara tillräckligt föreskriva, att viktigare ärenden, som ej enligt lag skola vid stämman förekomma, skola i kallelsen i korthet angivas samt att det i övrigt må ankomma på kommunalstämman själv att bestämma, i vad omfattning överläggningsämnena skola angivas i den i ortstidning införda kungörelsen om stämman.

Det är naturligen av vikt, att nämnda tillkännagivande i ortstidning införes i dem av ortens tidningar, som läsas av en avsevärd grupp av kommunens medlemmar. Endast därigenom kan det avsedda syftet uppnås, nämligen att tillkännagivandet erhåller största möjliga spridning bland kommunens medlemmar. Denna synpunkt har också framhållits av Riksdagens justitieombudsman i en till Kungl. Maj:t den 13 november 1907 avgiven framställning angående omarbetning av bestämmelserna i § 66 av förordningen om kommunalstyrelse i stad. Att i lag meddela några detaljerade regler för ett dylikt införande i ortstidning av kungörelse om kommunalstämma skulle uppenbart möta åtskilliga svårigheter. Ett allmänt uttalande i författningen om, att kungörelserna böra införas i den eller de tidningar

i orten, som med hänsyn till sin spridning möjliggöra, att meddelandena träffa de flesta av kommunens medlemmar, torde vara tillräckligt.

Ehuruväl det torde få antagas, att, i den mån vissheten om betydelsen av ett allmänt deltagande i de kommunala angelägenheterna växer, vederbörande stämмоordförande skulle komma att iakttaga full opartiskhet med avseende å valet av tidningar, synes dock önskvärt, att de röstberättigade själva få bestämma, i vilken eller vilka tidningar inom orten kungörelse om stämman bör intagas. För att dock i skäligen grad förhindra majoritetsförtryck, torde det vara lämpligt tillika föreskriva, att om minst $\frac{1}{3}$ av de å den beslutande stämman närvarande påyrkar kungörelsens intagande i viss tidning, så också skall äga rum.

Av samma skäl, som förut anförts rörande omröstning efter huvudtalet i fråga om tiderna för de ordinarie kommunalstämmornas hållande, synes jämväl vid beslut om, i vilken eller vilka tidningar i orten stämмоkungörelserna böra införas, en var röstberättigad böra äga lika röst.

Lämpligast torde vara, att beslut, varom här är fråga, fattas å den ordinarie decemberstämman och gälla för det följande året.

Tillkännagivandet bör i tidning tillkännagivas minst 8 dagar före stämman, såvida icke fråga är om stämman, som hålles för ärende av så brådskande natur, att detta ej medhinnas.“

Det kan icke förnekas, att vad här ovan anförts även i väsentligen mån äger sin tillämpning på kyrkostämman. Det kan sålunda icke vara mer än rätt och billigt, att även där de röstberättigade beredas motsvarande möjligheter att, så långt ske kan, på sätt som i ovan omförmälda kungl. proposition och den därpå grundade lagen av den 13 juni 1913 anges, bevaka sina intressen.

Vidkommande särskilt nu gällande bestämmelse, att årets första ordinarie kyrkostämman skall hållas inom maj månads utgång, anse vi, att denna utan olägenhet kan ändras därefter, att denna kyrkostämman förläggas till mars månad. Revisicnen av de under kyrkostämman hörande räkenskaper synes nämligen utan svårighet kunna avslutas betydligt tidigare, än som nu är föreskrivet.

För landets nordligaste delar, där vägarna under maj månad ofta befinna sig i ett mycket dåligt skick, skulle den åsyftade ändringen otvivelaktigt innebära en fördel. Vi kunna för övrigt icke finna något rimligt skäl för bibehållande av nu gällande bestämmelser härvidlag, utan anse att kyrkostämmoförordningen även i denna punkt bör bringas till överensstämmelse med förordningen angående kommunalstämma.

På grund av vad som sålunda anförts få vi härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta att kungl. förordningen om kyrkostämma m. m. av den 21 mars 1862 måtte ändras därhän, att nedanstående paragrafer finge följande lydelse:

§ 9.

Tre ordinarie kyrkostämmor skola årligen hållas: *den första* under senare hälften av mars månad för besluts fattande om föregående årets räkenskaper och förvaltning; *den andra* i oktober för bestämmande av utgifts- och inkomststat för kyrka och skola, för församlingsbibliotek samt för uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn, enligt vad i 36 § sägs; och *den tredje* inom utgången av december för debiteringslängdens granskning samt för anställande av val till de under kyrkostämma hörande befattningar, vilka vid årets slut bliva lediga, ävensom för val av revisorer; dock att i kommun inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län de två först nämnda stämmorna, därest skäl därtill föreligger, må kunna hållas högst 14 dagar före eller högst fjorton dagar efter den för dessa stämmor ovan stadgade tid.

Ordinarie kyrkostämma i december må kunna beträffande de ordinarie kyrkostämmorna under nästföljande år eller någon av dem besluta, å vilken dag sådan stämma skall hållas eller, därest så ej finnes lämpligt, huruvida stämman skall utsättas till sön- eller helgdag.

§ 12.

Kallelse — — — — — må sökas.

Har domkapitlet — — — — — utfärda.

Kungörelsen uppläses minst fjorton dagar därförut i kyrkan. Hör till församling jämväl annex eller kapellförsamling och hålles i dess kyrka jämväl gudstjänst inom nämnda tid, skall kungörelsen uppläsas jämväl därstädes.

Är kyrkostämma utsatt till den dag då gudstjänst hålles skall kungörelsen den dagen ånyo uppläsas.

För ärende, som fordrar så skyndsam handläggning, att kungörandet icke medhinnes inom den tid, som nu föreskriven är, må kyrkostämma kunna hållas efter kortare kallelsetid, och även samma dag den pålyses.

Vid sålunda utlyst stämma skall den röstlängd, som senast varit till granskning framlagd, efter verkställd justering lända till efterrättelse. Beslut om utgift eller erläggande av bidrag därtill må ej vid sådan stämma fattas.

Beslutar kyrkostämma, att kungörelsen jämväl bör anslås å viss plats inom kommunen, skall ordföranden, där så ske kan, föranstalta därom.

Tillkännagivande om tid och ställe för kyrkostämma bör, där kyrkostämman icke med minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet annorlunda beslutar, införas i en eller flera tidningar inom orten, såvida ej, beträffande stämma för ärende som fordrar skyndsamt handläggning, hinder däremot möter. Kyrkostämma beslutar, i vilken eller vilka tidningar sådant tillkännagivande skall införas, därvid sådana tidningar böra väljas, som genom spridning inom olika grupper av kommunens medlemmar bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har vid fattandet av sistnämnda beslut förslag om tillkännagivandets införande i annan ortstidning än de sålunda bestämda varit under omröstning och därvid erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

Tillkännagivandet skall, såvida ej å kyrkostämma annorledes beslutats, innehålla underrättelse allenast om de viktigare ärenden, vilka icke enligt lag skola å kyrkostämman förekomma.

På kyrkostämman ankommande beslut, som här ovan omförmälas, skola fattas å ordinarie kyrkostämma i december och avse nästföljande kalenderår.

Ordföranden skall i god tid avsända tillkännagivande, som ovan sagts, för intagande i vederbörlig tidning, om möjligt minst åtta dagar före stämman.

Den omständigheten, att kungörelse om stämma ej blivit anslagen eller att tillkännagivande ej blivit i tidning infört eller att kungörelse om stämma som blivit utsatt till dag då gudstjänst hålles i annex- eller kapellförsamlings kyrka icke blivit berörda dag därstädes uppläst, må icke utgöra hinder för stämmans hållande.

§ 39.

Kyrko- och skolrådets räkenskaper — — — — — skola avslutas med kalenderår samt senast från och med den första därpå föl-

jande februari hållas tillgängliga för de för deras granskning utsedde revisorer.

Revisionsberättelsen skall senast den första mars avlämnas till kyrkostämmans ordförande — — — — — varefter den kyrkostämman, som enligt § 9 i mars månad sammanträder, äger besluta — — — — — skall.

Vad nu — — — — — finnes stadgat.

Stockholm den 21 januari 1914.

G. F. Lundgren
i Björna.

Emil Molin
i Dombäcksmark.